

ОСОБЛИВОСТІ КОМПЛЕКСНОГО ФОРМУВАННЯ ІНТЕР'ЄРУ ГРОМАДСЬКИХ БУДІВЕЛЬ СОЦІАЛЬНОЇ СФЕРИ

Чернявський В. Г., канд. архітектури, доцент,
професор кафедри комп'ютерних технологій дизайну

Національний авіаційний університет, м. Київ

Анотація. В роботі розглядаються особливості комплексного формування об'ємно-просторової структури інтер'єру громадських будівель соціальної сфери, згідно форми їх просторової організації.

Ключові слова: інтер'єр, комплексне формування, художня виразність.

Аннотация. Чернявский В. Г. Особенности комплексного формирования интерьера общественных зданий социальной сферы. В работе рассматриваются особенности комплексного формирования объемно-пространственной структуры интерьера общественных зданий социальной сферы, согласно формы их пространственной организации.

Ключевые слова: интерьер, комплексное формирование, художественная выразительность.

Annotation. Chernyavskyy V.G. Features of the complex forming of interior of public buildings of social sphere. The features of the complex forming are in-process examined by volume of spatial structures of interior of public buildings of social sphere, in obedience to a form them spatial organization.

Keywords: interior, complex forming, artistic expressiveness.

Постановка проблеми. Ефективне цивільне будівництво, забезпечення населення України комфортним житлом та об'єктами обслуговування – це найважливіші державні народногосподарські завдання. На їхнє виконання націлені Концепція сталого розвитку населених пунктів України та Державна програма розвитку житлового будівництва із відповідною соціальною інфраструктурою.

Громадські будівлі соціальної сфери – учбово-виховні, лікувально-профілактичні, торгівельні і громадського харчування житлових утворень створюються з метою проведення в них самих різних життєвих процесів — виховання і освіти, лікування, громадського обслуговування, культури, відпочинку і так далі. Всі ці, іноді дуже складні біологічні і соціальні процеси вимагають відповідних умов для їх організації. Досвід проектування та реалізації інтер'єрів громадських будівель соціальної сфери в Україні виявив необхідність розгляду питань комплексного формування об'ємно-просторової структури їх інтер'єрів із врахуванням змін, що відбуваються в економічних відносинах та в Україні загалом.

Зв'язок роботи з науковими програмами. Дана робота виконується як складова частина комплексних наукових досліджень у рамках науково-дослідних робіт, які проводяться на кафедрі комп'ютерних технологій дизайну Національного авіаційного університету.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. На розробку даної теми вплинули праці присвячені проблемам розвитку сучасної архітектури

громадських будівель відомих вчених-архітекторів В. А. Абизова, В. В. Адамовича, Б. Г. Бархіна, В. І. Єжова, Л. М. Ковальського, В. В. Куцевича, В. В. Савченка, О. С. Слепцова, В. П. Уреньова та інших. Теоретичною базою у напрямку організації внутрішніх просторів громадських будівель є праці М. Д. Смельянової, О. Б. Новикової, О. С. Понамарьової, В. Р. Раннева, Ф. С. Чубарева та інших. Проте питання комплексного формування інтер'єру громадських будівель соціальної сфери не є достатньо дослідженим, як з наукової, так і з практичної точки зору, хоча дана тема має велике соціальне та економічне значення.

Мета роботи полягає у виявленні особливостей комплексного формування інтер'єру громадських будівель соціальної сфери, згідно форми їх просторової організації на основі функціонально-планувальної структури.

Виклад основного матеріалу.

Створити інтер'єр – означає послідовно відповісти комплексу вимог. Рішення задачі можливе лише на рівні сучасних досягнень науки, техніки і мистецтва. Архітектура громадських будівель, так само як і найважливіша складова її – внутрішній простір, виникає як складна система взаємозв'язків, що відображають все різноманіття суспільних і особистих потреб людини, ідеології і естетичних поглядів суспільства, містобудівних і природних умов, матеріально-технічних можливостей.

В зв'язку з цим і виникає необхідність створення виділеного простору, оптимального штучного клімату, світлового і акустичного комфорту, і, нарешті, створення інтер'єру, що позитивно впливає на емоційну сферу людини. Успішність проведення тих або інших суспільних процесів, а також настроїв людини як головна ланка формування психіки залежать багато в чому від того, як створено це штучне середовище [1]. Складність формування інтер'єру громадських будівель соціальної сфери полягає у великому діапазоні їх функцій. У кожному типі однієї і тієї ж громадської будівлі існують суттєві відмінності залежно від його місткості, трактування функції, містобудівної ситуації.

У складному процесі сприйняття і оцінки людиною довколишнього простору перше місце треба віддати просторовій характеристиці серед інших, таких як матеріал і форма площин, що обгороджують, колірна гамма, освітлення, обладнання, вироби і твори мистецтва. Внутрішній простір, ізольований від зовнішнього, – це головне, ради чого створюється будівля, і тому саме простір – його розміри і принцип побудови – є найбільш важливою і відповідальною ланкою при формуванні інтер'єру громадських будівель.

Громадські будинки і споруди в Україні проєктуються згідно Державним будівельним нормам України (ДБН В.2.2-9-99) [2].

Об'єкти громадського призначення соціальної сфери можливо об'єднати в дві основні групи, в яких головною класифікаційною ознакою виступає форма їх просторової організації, що є суттєвим при формуванні об'ємно-просторової структури інтер'єрів.

1. Система торгівельно-побутового обслуговування населення, в яку входять об'єкти торгівлі, громадське харчування і побутового обслуговування (ательє, пральні, аптеки, будинки побуту і тому подібне).
2. Об'єкти освіти, охорони здоров'я, що включає дошкільні і шкільні установи, лікувально-профілактичні і реабілітаційні установи (санаторії).

Всі громадські об'єкти є центри тяжіння населення різного значення і тому виступають в міській забудові в ролі просторових акцентів, підтриманих містобудівними прийомами – організацією підходу, системою благоустрою, індивідуалізацією архітектурної зовнішності. Виразність архітектури громадських будівель повинна відповідати їх значенню в системі міста, бути доречною по насиченості застосування художніх засобів, згідно їх функціональної організації.

Внутрішня структура простору кожної з приведених груп громадських об'єктів соціальної сфери складається на основі специфіки організації їх функціональної діяльності і масовості участі в ній людей [3,4].

Перша групу характеризується епізодичністю функціональних процесів і візитів до установ. Ці установи повинні бути готові прийняти великі маси людських потоків. Тому основою їх просторового рішення є крупні зальні приміщення, що входять до складу будівлі: обідній чи торгівельний зал для відвідувачів, ринкові ряди.

Принципові планувальні схеми об'єктів будуються за таким принципом:

- 1) вхідна група для відвідувачів (тамбур, вестибюль, гардероб, санвузол), приміщення рекогносцировки (фойє, хол,), основний зал для відвідувачів;
- 2) приміщення робочі і для персоналу обслуговування – приблизно по такій же схемі руху, але з набором функціональних приміщень, відповідних профілю установи.

Специфіка режиму відвідувань і архітектурна композиція об'єкту формують склад і розміри приміщень у кожному окремому випадку. Використання оригінальних конструктивних рішень для перекриття безопорних зальних приміщень розширює творчі можливості створення виразної архітектурної форми, що працює як візуальна домінанта комплексу в цілому. У таких об'єктах, просторово диференційованих на «парадну» зону обслуговування відвідувачів і приховану від їх очей технічну «кухню» установи, розрізняються принципи і прийоми проектування. Головна увага, щодо художніх акцентів робиться, звичайно, на парадну зону, проте, в обох зонах повинні бути забезпечений раціональний дизайн і психофізіологічний комфорт за рахунок логічної організації функціональних зв'язків інтер'єрів, освітленості, вентиляції, систем пожежної безпеки, роботи побутових служб.

Друга група громадських об'єктів характеризуються режимами постійного протягом робочого дня перебування в їх сфері людей, діяльність яких тут носить виробничий відтінок. У архітектурі і дизайні дитячих садів, шкіл, лікувальних установ, немає акцентованої виразності установ першої групи; художні завдання тут вирішуються лаконічнішими і функціонально

обмеженими засобами. Діловий характер установ цієї групи ставить основною задачею раціональну просторову організацію процесів, засновану на лінійному зв'язку універсальних чарунок: шкільних аудиторій, лікарняних палат або стандартних блоків, об'єднуючих функціональні комплекси (групові дитячих садів).

Логіка раціонального проектування диктує форму просторової організації таких об'єктів у вигляді об'єднання блоку універсальних чарунок із сервісним комплексом іншої структури, нерідко виділеним в спеціальний об'єкт. Так, до будівлі клініки – корпус лабораторій або конференц-залу.

Схема руху в об'ємі цих споруд регламентована менш жорстко, чим в спорудах першої групи, і тут не ставляться завдання посилення інтересу відвідувачів засобами інформації, мистецтва і дизайну до якогось одного приміщення, подібно до організації потоків першої групи. У будівлях сфери обслуговування внутрішній рух будується переважно на принципі розгалуження. Можливо, тому основним об'єктом діяльності архітектора і дизайнера тут стають комунікаційні траси: вхідна група, сходи і ліфти, коридори зі світловими кишнями і холи, а також вестибюль, фойє, хол, зимовий сад, виставковий зал і т.д.

Громадські будівлі другої групи по характеру функцій мають в своїй структурі дві основні групи приміщень:

- 1) приміщення для роботи з відвідувачами (зальні або кабінетні) в межах всього комплексу просторового рішення, тобто з організацією вхідної групи зовнішнього підходу, тамбура, вестибюля, буферних зон, санвузлів і так далі згідно об'єму людських потоків, часу і «технології» перебування;
- 2) інша група приміщень, що представляє в планувальному відношенні ізольовану зону, призначена для розміщення служб підтримки основного функціонального процесу і експлуатаційно-інженерного забезпечення.

Очевидно, що при вирішенні комплексного формування об'єкту в цілому доцільне розмежування проектних завдань на акцентування художньої виразності, що асоціюється з соціальними функціями об'єкту, в приміщеннях представницьких і на створення оптимальної робочої атмосфери в приміщеннях службових.

Максимум наростання насиченості простору засобами колористики, монументально-декоративного мистецтва і предметного наповнення повинен фіксуватися в зоні, передуючій основному функціональному простору, щоб в нім ніщо не відволікало від профілюючої роботи.

Як і у установах першої групи, тут необхідна чітка планувальна і інформаційна організація руху по етапах обслуговування.

Ергономічна недбалість в просторовій організації роботи може негативно впливати на психологічну обстановку установи обслуговування. Архітектор і дизайнер повинен про це пам'ятати, як і про те, що рівень художнього задуму і виразності повинен відповідати масштабу установи [4].

Розміри будівлі при чарунковій формі розчленовування простору визначають композиційні схеми планувальних зв'язків: компактні, лінійні, тупикові, розкриті (транзитні), променеві, периметральні, симетричні, асиметричні і так далі.

Кожна схема має певний сценарій, на який і повинен орієнтуватися архітектор і дизайнер у формуванні задуму взаємозв'язку інтер'єрів і зовнішнього середовища, фіксації художніх акцентів. Як правило, функціонально комплексні об'єкти громадських служб периметральної або розгалуженої забудови створюють передумови для виникнення внутрішніх дворів, коридорів, ізольованих від зовнішнього середовища ділянок, які не слід упускати з уваги.

Типологічний діапазон об'єктів громадського призначення дуже широкий. Згідно своїх соціальних функцій, вони представляють спеціальний інтерес для архітектора, художника, дизайнера, їх середовище підрозділяється на, умовно кажучи, рекреаційні і ділові простори. Ті та інші в різній пропорції можуть входити в громадські об'єкти будь-якої класифікаційної групи. Так, шкільні рекреації є місцем зміни учбової обстановки, а приміщення буфету, кафе для відвідувачів та персоналу приймають участь у побудові функціональної і просторової структури лікарняного комплексу.

Ця диференціація являється передумовою різного підходу до вирішення завдань архітектурно-художнього формування просторів обох типів.

В великих приміщеннях значної висоти доречно застосовувати широкий спектр засобів художньої виразності, різних видів монументально-декоративного мистецтва, включенням композицій з кераміки, скульптури, фітодизайну, сучасних інсталяцій та малих архітектурних форм [5].

Висновки. З вищесказаного можна зробити наступні висновки:

1. Існує різниця в підході до вирішення питань комплексного формування об'ємно-просторової структури інтер'єрів, згідно їх просторової організації, а також художньої виразності.
2. Всі компоненти інтер'єру повинні бути підпорядковані головній концепції вирішення задуму – головній темі з урахуванням основних композиційних акцентів.
3. Побудова простору повинна бути логічною і зрозумілою по своїй структурі і векторам руху, неясна система зв'язку приміщень і трас пересування викликає негативні відчуття.
4. На основі функціональної схеми більшості установ закладена зміна просторів і їх візуальна оцінка в русі від зовнішнього середовища до головного об'єкту, то найбільш доцільним є прийом підсилення акценту виразності по ходу руху у напрямі до центру тяжіння.
5. Згідно запланованого напрямку руху людських потоків розміщуються основні композиційні акценти – інтенсивне фарбування, контрасти освітлення, елементи монументально-декоративного мистецтва і зони відпочинку, до яких можуть підключатися об'єкти обслуговування – кіоски, кафе-автомати.

6. Недопустимі монотонність ритмічного розчленовування простору, колористики, обладнання, як і надмірна напруженість виразності, перевантаженість кольором, декором, меблями та іншими елементами предметного наповнення інтер'єру.

Подальший напрямок дослідження. У ході подальших досліджень планується більш суттєве вивчення сучасних проблем організації інтер'єрних просторів громадських будівель соціальної сфери. Особливої уваги заслуговують питання щодо розробки принципів та прийомів формування їх об'ємно-просторової структури.

Література:

1. Лисициан М.В. Интерьер жилых и общественных зданий: Учебник для вузов / Лисициан М.В., Новикова Е.Б., Петунина З.В. – Москва : Стройиздат, 1973. – 240 с.
2. ДБН В.2.2-9-99. Громадські будівлі та споруди. Основні положення. – К. : Держбуд України, 1999. – 47 с.
3. Раннев В.Р. Интерьер : Учеб. пособие для архит. спец. вузов / Валентин Романович Раннев. – Москва : Высшая школа, 1987. – 232 с.
4. Ткачев В.Н. Архитектурный дизайн (функциональные и художественные основы проектирования) : учеб. пособие для студ. и препод. соответствующих дисц. / Валентин Никитович Ткачев. – Москва : Архитектура-С, 2006. – 352 с.
5. Чернявський В.Г., Декоративне мистецтво як ефективний засіб архітектурно-художньої виразності інтер'єрів громадських будівель / Володимир Чернявський, Костянтин Чернявський // Перспективні напрямки проектування житлових та громадських будівель: Зб. наук. пр. – К.: КиївЗНДІЕП, 2006. – С. 18-21.

Надійшла до редакції 07.04.2010